

Ammattiliitto Pron lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja arvonlisäverolain 38 §:n muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää STTK:lta lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta. STTK pyytää liittojensa kommentteja 28.3.2015 mennessä.

Ammattiliitto Pron lausunnon keskeinen sisältö

- **Varhaiskasvatus on keskeinen näkökulma puhuttaessa työurien pidentämisestä, perhe- ja työelämän yhteensovittamisesta, naisten ura- ja palkkakehityksestä sekä koulutuksen ja työelämän segregaation vähentämisestä.**
- **Tasa-arvo tulee nostaa yhdeksi varhaiskasvatuksen keskeiseksi perusoikeudeksi.**
- **Sukupuoli- ja tasa-arvotietoisien ohjauksen ja opetuksen periaatteet ja toimintamallit on huomioitava kaikessa toiminnassa, myös opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa.**
- **Ammattiliitto Pro on tyytyväinen, että lasten subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen säilyy.**
- **Varhaiskasvatukseen tarvitaan myös toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma, joka sieltä vielä puuttuu.**
- **Perheiden monimuotoisuus on huomioitava paremmin.**
- **Tasa-arvolain syrjintäsuoja sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella tulee näkyä myös varhaiskasvatuslaissa.**

Esityksen keskeinen sisältö

Varhaiskasvatuslainsäädännön uudistamisen ensimmäinen vaihe päättyi kun hallituksen esitys (HE 341/2014 vp) ensimmäisen vaiheen varhaiskasvatuslaiksi hyväksyttiin 13.3. 2015. Nyt esillä oleva toinen vaihe täydentää tätä esitystä.

Esityksellä säädettäisiin uusi varhaiskasvatuslaki, joka kumoaisi lasten päivähoidosta annetun lain ja asetuksen. Laissa säädettäisiin lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä kunnan velvollisuudesta järjestää varhaiskasvatusta. Lailla saatettaisiin loppuun varhaiskasvatuksen hallinnonalasiirto sosiaali- ja terveysministeristä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Kuten nykyisinkin, lapsella olisi vanhempainrahakausien päätyttyä ennen perusopetuksen alkamista subjektiivinen oikeus kunnan järjestämään kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen sekä esiopetuksen aikana osapäiväiseen varhaiskasvatukseen. Lapsen tukemista koskevia säännöksiä uudistettaisiin kohti kolmiportaisen tuen mallia. Tukea olisi varhaiskasvatuksessa annettava lapselle heti tuen tarpeen ilmettyä tarpeellisin pedagogisin, rakenteellisen ja hyvinvointia tukevin järjestelyin. Tuen tarvetta olisi lisäksi arvioitava säännöllisesti.

Laissa korostettaisiin varhaiskasvatuksen suunnittelua ja arviointia toiminnan laadun turvaamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä noudatettaisiin Opetushallituksen laatimia

varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, joita voitaisiin täydentää paikallisilla suunnitelmilla. Jokaiselle lapselle olisi lisäksi laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen suunnittelua täydentäisivät velvollisuus omavalvontasuunnitelman laatimiseen sekä varhaiskasvatuksen omatoiminen sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen suorittama ulkoinen arviointi.

Henkilöstön kelpoisuutta ja mitoitusta koskevat säännökset pysyisivät pääosin ennallaan, mutta laissa säädettäisiin päiväkodin ryhmäkoosta. Varhaiskasvatuksen hallintoa ja valvontaa koskevat säännökset yhdistettäisiin kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen osalta. Opetushallitus tulisi varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastoksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sijaan sekä valvontaviranomaiseksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sijaan.

Ammattiliitto Pron lausunto

Ammattiliitto Pro pitää varhaiskasvatusta keskeisenä tekijänä kun puhutaan työurien pidentämisestä, perhe- ja työelämän yhteensovittamisesta, naisten ura- ja palkkakehityksestä sekä koulutuksen ja työelämän segregaaation vähentämisestä. Sukupuolten välisen segregaaation purkaminen koulutuksessa tai työelämässä ei ole valitettavasti edennyt. Työpaikoille kohdennettavien toimenpiteiden lisäksi tulee purkaminen aloittaa mahdollisimman aikaisin, jo varhaiskasvatuksessa.

Tasa-arvo tulee nostaa varhaiskasvatuksen keskeiseksi perusoikeudeksi

Tasa-arvon edistämisen kannalta keskeisemmät vaatimukset uudistettavalle laille ovat subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttäminen ja sukupuoli- ja tasa-arvotietoinen varhaiskasvatus. Sukupuoli- ja tasa-arvotietoisella ohjauksella ja opetuksella tarkoitetaan samojen oikeuksien, velvollisuuksien ja mahdollisuuksien takaamista kaikille lapsille sukupuolesta tai sukupuolen ilmaisusta riippumatta. **Pro on tyytyväinen, että lasten subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen säilyy, mutta vaatii, että varhaiskasvatuksen opetuksen ja hoivan tulee olla sukupuoli- ja tasa-arvotietoista sekä rakenteiltaan että sisällöltään.** Tästä tulee määrätä selkeämmin itse laissa.

Joustava päivähoitojärjestelmä on keino huolehtia siitä, ettei vanhemmuus ja erityisesti äitiys aiheuta ylimääräistä riskiä syrjäytyä työmarkkinoilta. Tavoitteena tulee olla järjestelmä, jossa myös osapäiväisen ja osa-aikaisen hoidon maksut määräytyvät yhtäläisin periaattein eri kunnissa ja myös käytettyihin tunteihin perustuva maksujärjestelmä olisi mahdollinen. Ammattiliitto Pro vaatii, että tämä tavoite huomioidaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain uudistamisen yhteydessä.

Myös perheiden ja lasten yhdenvertainen kohtelu on tärkeää. Varhaiskasvatuksen kehittäminen ja sen käytön mahdollistaminen kaikille lapsille ja perheille on osa ennaltaehkäisevää perheiden tukemista. Esityksessä mainitun kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen moninaisuuden lisäksi laissa tulee ottaa tavoitteeksi myös esimerkiksi vanhempien määrään, sukupuoleen tai asumisjärjestelyihin liittyvän moninaisuuden huomiointi.

Tasa-arvotavoitteet sopimuksissa ja laeissa

Esityksessä nostetaan esille useita lasten oikeuksiin liittyviä sopimuksia. Pro haluaa korostaa myös sopimukseen ja lakeihin sisältyviä tasa-arvotavoitteita:

YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 2. artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee taata oikeudet lapsille ilman lapsen tai hänen vanhempiansa tai huoltajansa sukupuoleen jne. perustuvaa erottelua.

YK:n Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen 10 artiklassa todetaan, että sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin naisten syrjinnän poistamiseksi voidakseen varmistaa heille koulutuksen alalla yhtäläiset oikeudet kuin miehille. Suomi on saanut sopimusta valvovalta komitealta vuonna 2014 suosituksen, että Suomen tulee poistaa sukupuolistereotyyppiat ja rakenteelliset esteet, jotka mahdollisesti estävät tyttöjä ja poikia hakeutumasta muille kuin perinteisille koulutus- ja ammattialoille, kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla.

Pekingin julistus ja toimintaohjelman tavoitteena on vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksien toteutumista. Ohjelmassa vaaditaan paitsi sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamista koulutuksesta, myös tyttöihin kohdistuvan syrjinnän poistamista.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta kieltää sukupuoleen perustuvan syrjinnän ja toteaa, että viranomaisen velvollisuus on edistää tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. Vuoden 2015 alusta alkaen myös peruskoulujen tulee toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma. Pro pitää erittäin keinoitekoisena, että tätä velvoitetta ei ole varhaiskasvatusta antavilla tahoilla. Uudistettu tasa-arvolaki suojaa jatkossa myös syrjinnältä sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Tämä syrjintäsuoja puuttuu tällä hetkellä täysin varhaiskasvatuslaista.

Lisäksi Pro muistuttaa, että hallitus ja työmarkkinajärjestöt päättivät **samapalkkaohjelman jatkokon liittyen** 18.3.2015, että opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tulee hyödyntää segregaatien lieventämistyöryhmän ehdotuksia pedagogiikkaa sekä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen sisältöjä uudistettaessa. Segregaation lieventämistyöryhmän [loppuraportti](#) esittää, että sukupuolitietoinen ohjaus ja opetus tulee vakiinnuttaa normaaliksi käytännöksi aina varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että se purkaa sukupuolistereotyyppioita. Työryhmä esittää myös, että kaikessa opettajankoulutuksessa sekä opettajien täydennyskoulutuksessa tarjotaan erillisiä sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevia kurseja. Opettajien työelämäntuntemusta tulee lisätä ja opettajankoulutuksessa segregaatien käsittelyä ja sukupuolitietoisuutta tulee vahvistaa, jotta opettajat omassa työssään kykenevät purkamaan stereotyyppioita ja sukupuolittuneita käytäntöjä.

Lain yksityiskohtaiset kommentit

3§ Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Tavoitteissa tulee selkeämmin taata lapsille oikeus sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä huomioida perheiden monimuotoisuus.

Esitekset kohdaksi 6.

antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, huomioida perheiden monimuotoisuus sekä kunnioittaa kunkin kielellistä, kulttuurillista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;

Esitekset uudeksi kohdaksi 7.

edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä tarjota lapsille sukupuolesta tai sukupuolen ilmaisusta riippumatta samanlaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet;

24§ Hakeminen

Ammattiliitto Pro kannattaa lisäystä kolmanteen momenttiin, jonka mukaan varhaiskasvatuspaikkaa olisi tarjottava mahdollisuuksien mukaan samasta paikasta, jossa lapsi on aikaisemmin osallistunut varhaiskasvatukseen. Pro uskoo, että tämä joustavoittaa perheen ja työn yhteensovittamista.

Uusi pykälä tasa-arvon edistämisestä

Tasa-arvon edistämisestä tulee määrätä laissa yksityiskohtaisemmin omassa pykälässään, jossa huomioidaan tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa sen eri tasoilla, edellytetään toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman laatimista sekä säädetään velvollisuudesta huolehtia henkilöstön riittävästä tasa-arvokasvatuksesta:

x § Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa

Tasa-arvo- ja sukupuolitietoinen hoito, kasvatusta ja opetus tulee huomioida kaikessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa sen eri tasoilla.

Varhaiskasvatuspalveluja järjestävän tahon on huolehdittava siitä, että lasten hoito, kasvatusta ja opetus ovat sukupuoli- ja tasa-arvotietoista siten, että se tarjoaa lapsille samanlaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet.

Jokaisen varhaiskasvatusta toteuttavan tahon on laadittava toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma tasa-arvoisen hoidon, kasvatusta ja opetuksen toteuttamiseksi kyseisessä toimintayksikössä. Suunnitelma tulee laatia yhteistyössä henkilöstön ja lasten vanhempien kanssa. Suunnitelman toteutumista on arvioitava ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

Toiminnan järjestäjän on huolehdittava, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on riittävä tietämys sukupuoli- ja tasa-arvotietoisesta hoidon, kasvatusta ja opetuksen tarjoamisesta. Tarvittaessa toiminnan järjestäjän on tarjottava täydennyskoulutusta.

Ammattiliitto Pro

Else-Mai Kirvesniemi
johtaja

Tanja Lehtoranta
työympäristö- ja tasa-arvoasiantuntija